

КУЛТУРА ПОЛИСА
УДК 316.774:37
ПНР

МИРЈАНА КОВАЧЕВИЋ

Аудио конструктор
Нови Сад

МЕДИЈИ И ОБРАЗОВАЊЕ - ИЗАЗОВИ САВРЕМЕНОГ ДОБА

Сажетак: Пут Србије ка развијеном, савременом демократском друштву, води преко савременог концепта наставе и уопште продуктивног система образовања и васпитања, јер се исти огледа у деловању појединачног и интересних групација. У раду се пореди традиционална и савремена настава и јасно указује да напредак и иновације у информацијско-комуникацијским технологијама (ИЦТ) и медијима уопште, утичу на неопходне промене у образовању. Такође се истичу ефекти и ограничења едукације путем електронских медија и значај учења за медије и учења путем медија.

Кључне речи: политика образовања, образовање, реформа, медији, медијска писменост, self-концепт, стратегија, консензус.

У савремено доба економских и социјалних промена и брзе транзиције друштва у „друштво знања” као и демографске слике Европе у којој популација постаје све старија, јављају се изазови за новим приступом образовању и учењу. Управо ово и јесте разлог што се све више расправља о тзв. целоживотном учењу, с циљем унапређивања знања, вештина и способности унутар личне, грађанске, друштвене и пословне перспективе.

МИРЈАНА КОВАЧЕВИЋ

Чињеница је да се деца данашњице социјализују на битно другачији начин од својих родитеља. Бројке до којих су научници дошли истраживањима њиховог окружења и навика, говоре нам о томе где и колико времена млади Европе проведу, пре него што дипломирају:

- 10.000 сати играјући видео игре
- више од 10.000 сати разговора мобилним телефоном
- више од 20.000 сати пред телевизором
- погледају више од 500.000 рекламних порука
- размене више од 200.000 e-mailova
- У најбољем случају, проведу 5.000 сати читајући књиге

На основу ових података, као и стања у друштву и образовању, може се закључити да електронски медији доминирају њиховим животима из више разлога, а најпре јер пружају визуелизацију, динамичне форме и нелинеарне секвенце знања, активну и интераткивну комуникацију, и што је најважније, нема страха од педагошких санкција које су тако типичне за традиционалну школу.

Шта је то што нашу децу сутра чека када буду желели да се запосле и које су то вештине пожељне у савременом окружењу? Пре свега:

- Критичко мишљење
- Флексибилне вештине
- ИЦТ вештине
- Способност доношења одлука
- Сналажење у динамичним ситуацијама
- Тимски рад
- Продуктивна комуникација

Намеће се закључак да су вештине, које се данас траже од особа у технолошки развијеном окружењу, другачије од онога што добијамо традиционалним образовањем. Окружење у ком деца и млади живе и развијају се је савремено, заправо свуда осим у школи, јер се школе још увек нису припремиле за савремено доба, доба свакодневних технолошких промена, брзу размену информација као и напредне методе учења. Да би све ово постигли најважнији корак који треба да направимо јесте, да савремено окружење преместимо и учионице, да имплементирамо електронске медије

у наш систем образовања и васпитања, који ће децу оспособити пожељним вештинама за савремено окружење.

Са друге стране, свесни смо да у школи још увек преовлађују вербалне методе, „креда и табла” су омиљена наставна средства, доминира ауторитарна и једносмерна комуникација и сведена, минимална мотивисаност ученика који, ничим инспирисани не могу бити креативни, свестрани и самостални. Како то наводе неки педагози, традиционални систем образовања пре личи на изумирућу индустријску методу производње: стандардна покретна трака наставног програма подељена је на предмете, предаје се по наставним јединицама, а сврстана је по разредима и проверава се стандардизованим тестовима уз напомену да је оцењивање њен најважнији сегмент. О традиционалном образовању слободно се може говорити као о моделу репродукције знања.

У савременом образовању потребно је учинити помак према моделу изградње знања, где наставници, ученици и студенти заједнички делују, као партнери на изградњи базе знања коју треба усвојити. Та база знања се током извођења наставе и кроз самостални рад открива и надопуњује, при чему се користе различити извори знања и информација, различита наставна средства и електронски медији, како унутар школе тако и на ван ње, односно јавни медији.

Да бисмо медије разумели и правилно их користили неопходна нам је медијска писменост која у најкраћем подразумева:

- способност „конзумирања” и критичког размишљања о информацијама добијених путем масовних медија
- стечена теоријска знања о медијима и масовним комуникацијама и оспособљеност за разумевање и анализу медијских порука, њихове историјске, културне, социолошке и политичке импликације, као и спознају о могућностима употребе и злоупотребе медија.

Међутим, да би смо организовали овакву наставу односно, учење путем медија и учење за медије, пре свега је неопходно дошколовавање наставног кадра јер у нашој земљи многи нису спремни да се носе са савременим концептом наставе. Не због тога што то не желе или неће, већ из разлога што до сада за то и нису имали потребне ни прилике. Демократизацијом друштва и спровођењем реформи створиле су се потребе и могућности за осав-

ремењавањем наставе и то треба да посматрамо као велико богатство без, обзира на чињеницу што смо самим тим били суочени са гомилом проблема.

Један од циљева овог рада био је сагледавање и указивање на ефекте и ограничења едукације путем електронских медија, па смо овде издвојили неке од највећих ефеката које нам обезбеђује едукација путем електронских медија:

- Повећање пажње ученика
- Повећање мотивације и интересовања
- Појаву одушевљења савременим концептом наставе
- Боље разумевање садржаја
- Повећање количине запамћеног у односу на традиционалну наставу
- Могућност примене знања у новонасталим ситуацијама
- Повратна информација
- Self-концепт

Поред овога важно је напоменути њихов допринос у изједначавању социјалних карактеристика корисника, јер када слушате радио, гледате телевизију или „сурфате” по мрежи, нико не може да одреди ваш социјални статус: ниво образовања, материјалне могућности, породичне прилике, услове становања и тд... На мрежи и пред пријемницима смо изједначени јер је доступност информација једнака за све, што и јесте пут у демократизацију друштва, једино што нам недостаје јесу упутства за конзумирање медија јер то велика већина није учила. Да се поново не би суочили са тим да нам се путем медија нуде садржаји дискутабилног квалитета, оправдани једино и само чињеницом да постижу невероватну гледаност, ми морамо кренути у перманентну едукацију становништва на ову тему, а започети са генерацијама које су сада у основним и средњим школама како се њима не би морали накондно бавити. Наше друштво се у овом периоду транзиције управо суочава са последицама директног утицаја медија на јавно мњење, на формирање ставова, вредности, навика, ауторитета и уопште животних стилова.

Употреба електронских медија у настави, највише доприноси изградњи свести о себи или тзв. self концепту, односно о томе какви смо и како нас други виде, као и о томе како би желели да изгледамо и шта треба да чинимо да би слику о себи побољшали.

Нема бољег начина да себе сагледате, него путем електронских медија јер је то јединствена прилика да се видите и чујете онако како вас други виде. На тај начин мотивисани сте и на промене. Уједно, то би требало да буде задатак свих који образују младе, јер их на тај начин упућују на стално усавршавање и самообразовање.

Сваки од електронских медија није идеалан. Постоји низ недостатака и ограничења едукације путем електронских медија како оних које су условљене њиховим техничким карактеристикама тако и осталим факторима образовања. Управо је способност одабира правог медија, за праву тему у право време, део медијског образовања наставника. Поменућемо неке од ограничења када су у питању електронски медији:

- кадрови
- материјални аспекти
- социјализација
- невербална комуникација
- време и простор
- семантика
- квалитет понуђеног
- паралелни виртуелни свет
- прекомерно конзумирање и овисност...

С'обзиром на то да електронске медије тек уводимо у масовну употребу овај списак није коначан, јер ће се тек кроз праксу показати карактеристике везане за рад са применом електронских медија. Уз овако брз технолошки развој, то већ сутра може бити превазиђен систем образовања и напустићемо га.

Истраживањима смо утврдили недовољну заступљеност медија у настави али и потребу за истима, на коју деца свакодневно на директан или индиректан начин указују. Тако смо сазнали, на узорку од 439 испитаних, да је свега 6% испитаника старијег узраста и 12% ученика нижих разреда основне школе, имало прилику да се „уживо” сретне се „производњом” неког медијског програма или да учествује у његовој симулацији током наставе или ван ње.

Важно је нагласити и то да медији, сами по себи не могу допринети бољој настави, већ само као допуна осталим начинима и методама рада. Примена електронских медија у образовању, ме-

ња ток радног процеса, јер ослобађа наставника његове вишевековне улоге. Наставник је сада посредник између медија и ученика у периоду њиховог упознавања, он је вођа новог креативног контакта ученика и медија на следећем нивоу и коначно, он је саветник при одабиру врсте медија, програма, времена и начина употребе, како програма тако и добијених резултата. Његово ново звање је навигатор. Како ћемо побољшати наш образовно-васпитни систем када смо сви свесни недостатка или дефицита навигатора као кадра? Дошколовавањем, наравно, и то пре свега медијским образовањем.

Оно што је у будућности сасвим извесно и сигурно, а потврђено компаративним анализама релевантних резултата иностраних искустава, процес учења ће се променити и ученици ће постати активни чиниоци који сами бирају темпо, начин и количину знања које усвајају. Сами ће бирати методе рада према сопственим способностима, потребама и интересовањима, упознати са крајњим жељеним исходима и бити много свеснији о томе шта знају, које вештине и навике су усвојили, па ће са тим у вези бити и способни да најбоље оцене сами себе кроз портфолија или ученичке досијее. Свему томе допринеће интерактивна настава и квалитет презентованих материјала уз коришћење електронских медија, уз богатије садржаје у поређењу са традиционалном наставом. Путем медија, деца веома брзо схватају да сваки поступак има последицу, схватају правила интерактивне и програмиране наставе.

Ако се осврнемо на улогу политике образовања као концептуалног уређења просвете на бази циљева глобалног развоја једне земље, оно што можемо да закључимо из свега јесте, да је најважније заправо сачинити националну стратегију, како би образовали генерације за живот и рад у модерном информатичком друштву, која би се свела на следеће (ово уједно могу бити и теме за нека наредна истраживања, у циљу побољшања система образовања и васпитања у нашој земљи):

- Научити све да користе пре свега рачунар и интернет, као и остале врсте електронских медија
- Задатак сваког појединца јесте да научи како учити и како мислити

- Израда нових препоручених модела и начина учења
- Овладавање вештинама комуникације и усавршавање свих структура у образовању по овом питању
- Дошколовавање и едукација кадрова из свих области и на свим нивоима система образовања и васпитања
- Тежита индивидуализацији и диференцијацији наставе
- У све школе увести програме за убрзано надокнађивање заостатака у учењу
- У свим школама развити центре за надарену децу
- Изградња свести о себи, као и способности и умећа важних за живот
- Осмислити дугорочан план за образовање родитеља
- Радити на глобалном - националном умрежавању свих школа
- Сачињавање стратегије односа и сарадње са медијима

Неопходност постизања политичког консензуса и формирање комисије за спровођење реформе и праћење исте, као и стално усавршавање и корекција планова и програма, која би била наднационална тј. тело које би постављала скупштина и које би било у потпуности независно од дневне политике наметнуло се као кључно решење проблема. Сви остали проблеми чине се лакше решивим уколико би се формирало једно такво тело. Остали проблеми настали су заправо као последица непостојања независне комисије наднационалног карактера, било да је реч о погрешној стратегији у јавном презентовању циљева и исхода реформе, било да је реч о (не)линеарној реформи, мотивацији наставничког кадра или јавности, све би се спровело једноставније да је цело друштво у суштини сагледало и прихватило као примаран један општи циљ бољи систем образовања и васпитања у Србији. Анализа података и интервјуи наводе на закључак да сви заправо и имамо исти циљ - формирање и развој генеративних и трансферних знања, вештина мишљења, ефикасне комуникације и решавања проблема, стицање животних вештина и функционалне писмености неопходних у данашњем савременом информатичком друштву као и развој система вредности које негују елементе традиције, различитости, правичности, људска и дејча права, критички однос према друштвеној стварности и личну аутономију. Но, опет долазимо до питања како помирити дневну политику ради постизања ових општих циљева?

Уз осврт на значај и улогу медија, закључујемо да нам медији много могу помоћи у едукацији о толеранцији, помирењу, постизању консензуса на разним нивоима, а све у циљу симбиозе образовања и медија, која би требала да подстиче, изазива, формира и коначно резултира савременим демократским окружењем у ком ће велика већина имати исти циљ, а то је квалитетно образовање које води у развијено демократско друштво.

Литература:

- Бал, Франсис (1997): *МОЋ МЕДИЈА*, Клио, Београд.
- Безданов, Гостимир Светлана (1998): *ДЕТЕ СА ТРИ ЛИСТА*, Школа за родитеље О.Ш. ИвоЛола Рибар Суботица, Академија 28 ДП Ђуро Салај, Београд.
- Будић, Клеменовић, Милутиновић (2003): *РАЗВОЈ СИСТЕМА ШКОЛСТВА 1945-2001*, Савез педагошких друштава Војводине, Нови Сад, Виша школа за васпитаче Вршац.
- CARNet (2001-2005): *Časopis Edupoint*, Zagreb, svi izdati brojevi.
- Dryden, Gordon i Vos, Jannett (2004): *REVOLUCIJA U UČENJU*, Timgraf, Beograd.
- Ђорђевић, Слободан (1982): *МАКЛУАНОВА ГАЛАКСИЈА* - Маклуан-за и против, Просвета, Београд.
- Ђурић, Ђорђе (1999): *ТЕОРИЈЕ УЧЕЊА*, Учитељски факултет, Сомбор.
- Еко, Умберто (1997): *ЕСТЕТИКА И ТЕОРИЈА ИНФОРМАЦИЈА*, Просвета, Београд.
- Гоне, Жак (1998): *ОБРАЗОВАЊЕ И МЕДИЈИ*, Клио, Београд.
- Херера, Антонио; Мандић, Петар (1989): *ОБРАЗОВАЊЕ ЗА XXI СТОЉЕЊЕ*, Свјетлост, Сарајево, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Ирис, Антоан (1999): *ИНФОРМАЦИОНЕ МАГИСТРАЛЕ*, Клио, Београд.
- Изли, Ш. Д., Мичел, К. (2004): *ОЦЕЊИВАЊЕ НА ОСНОВУ ПОРТФОЛИЈА*, Креативни центар, Београд.
- Кораћ, Нада (1992): *ВИЗУЕЛНИ МЕДИЈИ И САЗНАЈНИ РАЗВОЈ ДЕТЕТА*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Квалитетно образовање за све - пут ка развијеном друштву*, Министарство просвете и спорта РС, 2002.

- Квашчев, Р. (1981): *РАЗВИЈАЊЕ КРЕАТИВНОГ ПОНАШАЊА ЛИЧНОСТИ*, Светлост, Сарајево.
- Љубојевић, Петар (1996): *МАСОВНЕ КОМУНИКАЦИЈЕ*, Позорница уметности, Нови Сад.
- Мек Квин, Дејвид (2000): *ТЕЛЕВИЗИЈА* - медијски приручник, Клио, Београд.
- Меклуан, Маршал (1973): *ГУТЕНБЕРГОВА ГАЛАКСИЈА*: цивилизација књиге, Нолит, Београд.
- Надрљански, Ђорђе (1997): *МУЛТИМЕДИЈЕ И ВИРТУЕЛНА РЕАЛНОСТ*, Технички факултет „Михајло Пупин”, Зрењанин.
- Настава и васпитање - часопис за педагошку теорију и праксу, бр.5/1997, бр.5/2000, бр. 1/2001, бр. 1/2004. Педагошко друштво Србије.
- Ненадић Миле: *НОВИ ДУХ ОБРАЗОВАЊА*, Просвета, Београд, 1997.
- Новковић, Милица: *ПОРОДИЧНИ БУКВАР*, Едиција дрво добрица, Куб, Београд, 2001.
- Педагогија 3/2004*, Часопис форума педагога Србије и Црне Горе.
- Просветни преглед* Министарство просвете и спорта републике Србије, 2003:
- Опште основе школског програма
 - Посебне основе школског програма- први разред обавезног образовања
 - Посебне основе школског програма-други разред основног образовања и васпитања
 - Посебне основе школског програма-седми разред основног образовања и васпитања
 - Оцењивање-евалуација за развој
 - Оцењивање оријентисано на исходе.
- Речицки, Жан (2002): *ДЕТЕ И КОМПЈУТЕР*, Завод за уџбенике и наставна средства,.
- Реформа образовања у РС Школски програм*, Министарство просвете и спорта, 2003.
- Сотировић, Велимир (2000): *ИНФОРМАТИЧКЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ*, Технички факултет „Михајло Пупин”, Зрењанин.
- Шинглер, Мартин и Виринга Синди (2000): *РАДИО*, Клио, Београд.
- Школски програм (2003): *Концепција, стратегија, имплементација*, Министарство просвете и спорта републике Србије.
- Трнавац Н. (1987): Школски систем на раскршћу. Завод за уџбенике и наставна средства, Београд. Дечје новине, Горњи Милановац.

- Воскресенски, Коста (1996): *ДИДАКТИКА* - индивидуализација и социјализација у настави, Технички факултет „Михајло Пупин”, Зрењанин.
- Зиндовић-Букадиновић (1997): *МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ - ТЕОРИЈА И ПРАКСА*, Зборник Института за педагошка истраживања.
- Зборник - *Образовање и масовне комуникације* (1993): Министарство просвете РС.

Списак коришћених web-site(ова):

http://www.mesr.fr	http://www.hfs.hr
http://www.os-tin-ujevic.hr	http://www.media-culture.org.au
http://www.psc.ac.yu	http://www.mediji-online.com
http://www.carnet.hr	http://www.see-educoop.net
http://www.croeos.net	http://www.arts-mediaconsultin.org.yu
http://www.edupoint.net	http://www.uciteljska-akademija.hr
http://www.evolicija.com	http://www.bos.org.yu
http://www.film.hr	http://www.unesco.org

Summary: The way against developed, modern democratic society in Serbia, lead on modern concept of education and generally productive system of education, look at the activity of individually and interest groups. The work presents contrasting traditionally and modern education and show that the progress and innovations in ICT (information and communication technologies) and mediums generally, influence in necessary changes in education. We also emphasize effects and limitations of education by electronic mediums and importance of learning for medias and learning by medias.

Key words: policy of education, education, reform, medias, ICT, mediums writing, self-concept, strategy, consensus.